

Biblioteci ale ASTREI în Despărțământul Reghin

NICULAE MARIN ȘARA
Reghin

Abstract

ASTRA Libraries in Reghin District

The cultural development of the people in Transylvania was one of the most important goals of the Romanian cultural elite during the 19th century. In 1861 ASTRA (Association for Romanian Culture and Literature) followed the same goal by establishing its way of functioning, in districts, and building libraries, funded by the ASTRA elite. These kinds of acts were enforced by the Association's statute. Research has shown that the budget for book acquisition for the Reghin library alone was rather vast: 150 florins in 1898. ASTRA members build libraries in many villages around Reghin. These public libraries had an important role in the circulation of books and the general development of libraries in the rural and urban area. In the Reghin district there were about 30.000 books with about 11.000 readers. With the arrival of communism ASTRA was banned and its cultural actions were forbidden.

Keywords: *library, rural, ASTRA, Reghin, Ioan Pop Maior*

Cultura și ridicarea culturală a populației românești din Transilvania a fost una din preocupările majore ale intelectualității și frunțașilor politici români în întregul secol al XIX-lea. Înființarea și activitatea **Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român - ASTRA**, 1861 -, s-a înscris pe aceeași linie de propagare a culturii în mase și de cultivare, prin intermediul cunoștințelor istorice, literare etc. a sentimentului național.

Pentru împlinirea unui asemenea țel ce viza realizarea programului cultural, ASTRA a creat un întreg sistem organizatoric, perfecționat continuu de-a lungul anilor. Rolul de căpetenie l-au avut despărțămintele și agenturile, organe chemate să desfășoare o propagandă culturală stăruitoare

în rândurile populației românești din Transilvania. Propunerea de înființare a lor, făcută de Iacob Bologa la ședința Asociațiunii din 3 mai 1868, a fost acceptată și s-a trecut la aplicarea ei în urma adunării generale de la Șomcuta Mare.¹

Despărțămintele aveau menirea, conform regulamentului stabilit, de a intra „în mai de aproape atingere cu masele poporului,” urmărind înaintarea culturală și economică a acestora.²

ASTRA a venit să suplinească această lipsă prin crearea în primul rând a unei biblioteci centrale și a numeroase alte biblioteci populare în orașele și satele Transilvaniei. Acțiunea de înființare a agenturilor și a bibliotecilor populare a început să cunoască o largă popularitate în întreaga Transilvanie, încât **Raportul de activitate pe anul 1882-1883** evidențiază pentru asemenea preocupări despărțămintele Sibiu, Brașov, Dej, Sebeș, Abrud, Făgăraș și Blaj, la care, în 1884, se adaugă Alba Iulia, Șimleu și Reghin.³

ASTRA a desfășurat o intensă activitate - prin despărțăminte și agenturi - în vederea organizării a numeroase așezăminte culturale: biblioteci, case de lectură, cămine culturale, expoziții, școli, întovărășiri economice, la care s-au adăugat prelegerile populare, cursurile de alfabetizare etc.

Înființarea bibliotecilor apare în noile statute ale Asociațiunii din 1895 (aprobată în 1897), precum și în regulamentul despărțămintelor. Sintetizând întregul program cultural al ASTREI, punctul 2 al statutelor specifică următoarele: „înaintarea culturii poporului român, și anume prin inițierea de studii și scrieri și editarea de publicațiuni literare, științifice și artistice, înființarea de biblioteci populare, muzee și alte colecțiuni.” Preocuparea pentru înființarea de biblioteci se observă și în paginile revistelor **Gazeta Transilvaniei** și **Transilvania**, în care sunt publicate diferite materiale privind rolul bibliotecilor, scoțând în

¹ **Actele adunării generale ținute la Șomcuta Mare, august 1869**, în **Transilvania**, nr. 18, 15 septembrie 1869, p. 214-215; **Idem**, nr. 20, 15 octombrie p. 238; **Idem**, nr. 22, 15 noiembrie, p. 266.

² **Transilvania**, nr. VIII, octombrie 1897, p. 134.

³ Arhivele Statului Sibiu. **Fond ASTRA**, pach. 63 nr. 200 și 320, 1886.

evidență necesitatea înființării lor. Astfel, *Gazeta Transilvaniei* nr. 5 din 1894 publică un articol intitulat **Biblioteci populare**, arătând că: „nici o comună de ale noastre să nu fie lipsită de către o bibliotecă populară bine îngrijită, din care plugarul român, să-și poată hrăni sufletul său cu carte românească,” iar revista *Transilvania* publică disertația lui G. Sârbu, **Necesitatea și modul de a se înființa biblioteci la sate**, care fusese dezbătută și în cadrul adunării generale a Despărțământului Sibiu, la 6 nov. 1882. Autorul arată că, alături de școală, biblioteca „trebuie să fie al doilea factor care, alături de ea, să ajute înaintarea și prosperarea poporului.”

Referindu-ne la Despărțământul Reghin al ASTREI, trebuie să consemnăm activitatea bogată ce a desfășurat-o, fiind de nenumărate ori citat ca făcând parte din rândul celor mai active.

Urmărind în publicațiile vremii înfăptuirile acestui Despărțământ, se poate trage concluzia că aprecierile elogioase semnalate de presă sunt pe deplin întemeiate. Mulți cărturari de frunte din această zonă, însușindu-și principiile culturalizatoare ale Asociațiunii, desfășurau o muncă stăruitoare și utilă, mai ales în zona rurală, organizând agenturi, biblioteci mobile, prelegeri populare sau diferite alte acțiuni cultural-educative. În cadrul acestor preocupări multiple, interesul pentru difuzarea cărții ocupă un loc deosebit de important, ea fiind considerată mijloc principal de răspândire a culturii în mase. Acest lucru se observă încă de la înființarea Despărțământului, în 1874, când primul președinte, Ion Pop Maior (*Anexa 1*), a pus la dispoziția celor interesați biblioteca lui personală, pe care a îmbogățit-o în permanență.

De fapt, Ion Pop Maior, a oferit încă din 1872 „preoșilor tractului iubitori de cultură” valoroasa lui bibliotecă, cu 200 volume. După moartea sa, o mare parte din cărțile aflate în bibliotecă au fost lăsate, prin testament, districtului Gurghiu pentru a se înființa o societate de lectură. Acest lucru reiese din Procesul verbal luat în ședința adunării extraordinare pentru Despărțământul al XVII-lea din 18 iunie 1885. „Președintele aduce la cunoștința

adunarei cum ca fericitul Ioanu P. Maioru a donatu o bibliotecă respective mai multe cărți spre a se înființa în cerculu Gurghiului o societate de lectură.”⁴

Deoarece la Gurghiu nu erau create condiții corespunzătoare de funcționare, Adunarea generală a Despărțământului din 14 iunie 1886, ținută la Hodac, hotărăște ca biblioteca lui Ioan Pop Maioru și suma de 75 de florini și 13 cr. pentru sporirea bibliotecii să se aducă la subcomitet. Astfel, la Reghin, în anul 1886 se înființează biblioteca Despărțământului care, an de an, și-a îmbogățit fondul de cărți, punându-l la dispoziția celor interesați.

Raportul general al Despărțământului ASTRA din Reghin 1886 (Arhivele Statului Sibiu pachet 63, nr. 200) menționează următoarele: „Primind biblioteca fericitului Ioan Pop Maior conform concludului adunării generale constitutive, de la Dl. Nicolau Petru, aceia până când vom dispune de un local mai potrivit, sa asieziat într-o odaie aparținătoare edificiului școlii din Reghin, local acomodat de altcum numai cât pre departe pentru publicul doritoriu de a ceti.” (Anexa 2)

Deși biblioteca avea un număr mic de cărți și jurnale, totuși, prin munca neobosită a învățătorului George Maior din Reghin, s-a întocmit un regulament de funcționare provizoriu, care a fost aprobat în anul următor de către Adunarea generală. În ședința Comitetului Despărțământului ținută la Reghin în 5 iunie 1886, s-a cerut permisiunea ca din banii disponibili biblioteca să fie dotată cu noi cărți. Urmărind procesele verbale, protocoalele și rapoartele comitetului Despărțământului, cât și a adunărilor generale până la 1900, observăm că, an de an, biblioteca și-a îmbogățit fondul de cărți, având în permanență la dispoziție bani pentru cumpărare de noi lucrări. Astfel, fondul bibliotecii Despărțământului XXVI a fost, la 30 iunie 1892, de 109 florini și 08 cr., în 1894 era de 121 florini și 55 cr., iar în 1898, de 150 florini și 96 cr.

Consemnăm activitatea desfășurată în acest sens de către memorandistul Patriciu Barbu care, din anul 1885, a preluat conducerea Despărțământului, dând un nou impuls activității culturale din acest ținut.

⁴ *Despărțământul Reghin al ASTREI. Documente. 1874-1940*, Reghin, 2001, p. 81.

Din inițiativa lui s-a înființat Institutul de Credit „Mureșana” (1885), care a sprijinit prin mijloace financiare înființarea și funcționarea bibliotecilor din acest Despărțământ. Astfel, în această perioadă s-a dispus luarea în primire pentru biblioteca Despărțământului a unui număr însemnat de cărți aparținând lui Ioan Pop Maior (primul președinte al Despărțământului ASTREI) și suma de 75 florini pentru sporirea bibliotecii.

Din documentele avute la dispoziție reiese că în comunele Despărțământului Reghin nu se poate vorbi de biblioteci propriu zise până la 1900. Existau modeste biblioteci școlare și parohiale, Asociațiunea trimitea broșuri și alte cărți de popularizare, care aveau o circulație restrânsă.

Bazele înființării bibliotecilor în satele aparținătoare Despărțământului Reghin se pun în anul 1899, când apare **Regulamentul pentru înființarea și administrarea bibliotecilor populare ale Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român**.

Fondurile pentru înzestrarea bibliotecilor au provenit din veniturile realizate cu prilejul diverselor manifestări culturale (coruri, fanfare, serbări folclorice, reuniuni culturale etc., prin donații și sponsorizări, colecții particulare etc.) Menționăm sprijinul băncilor românești transilvane pentru înființarea a cât mai multe biblioteci, care se făceau într-un cadru festiv cu participarea conducerii Despărțământului.

Tot atunci apare un **Repertoriu** de scrieri potrivite pentru poporul nostru, care să ajute conducerile despărțământelor și agenților în alegerea cărților pentru biblioteci. **Raportul Comitetului Despărțământului XXVI Reghin** din 11 septembrie 1902 menționează valoarea fondului de carte la 367 cr. 89 fl.⁵

Preocuparea conducerii Despărțământului pentru popularizarea cărții și atragerea spre lectură a populației reiese și din **Darea de seamă din 10 august 1905**, care specifică următoarele: „Biblioteca notăm cum că aceasta este pusă în ordine, așiedată într-o odaie acomodată a edificiului școlii române din Reghin și se poate întrebuința pentru iubitorii de lectură.” Referindu-se la importanța cărții,

⁵ *Ibidem*, p. 141.

se arată: „*Cartea este mântuirea, un popor fără carte, fără știință, fără cultură ..., rătăcește în întunericul neștiinței și petrece în umbrele morții spirituale.*”⁶

Un rol de seamă în popularizarea cărții și înființarea bibliotecilor l-a avut avocatul dr. Ion Harșia care, din 1910, a luat conducerea Despărțământului. Chiar din al doilea an de activitate, Despărțământul este citat printre cele 49 care au desfășurat o activitate multumitoare. Numărul agenților și a bibliotecilor a crescut, 6 agenți noi și 8 biblioteci.

În revista ***Transilvania***, număr jubiliar 1861 - 1911, se menționează biblioteca din Săcalul de Pădure, la care mai putem adăuga pe cele din Idicel, Ibănești, Cașva și Hodac. Mai existau biblioteci și în comunele: Potoc (Deleni), Deda, Murăș - Cueșd (Petriș), Rîpa de Sus etc., școlare sau parohiale. Numerele 7-12 din revista ***Transilvania*** din 1915 mai menționează pe cele din Chinceș, Beica, Petelea, Urisiul de jos și Gurghiu ca biblioteci ale Despărțământului.

Odată cu înființarea bibliotecilor, activitatea cu cartea s-a statornicit, iar tradiția bibliotecilor publice românești în această parte a țării, mai ales în zona rurală, se dezvoltă continuu.

Reînnoind firul activității acestor instituții în anii de după Unire, Despărțământul Reghin, condus de către dr. Eugen Nicoară, a înfăptuit importante acte de cultură, care au adus o mare contribuție la ridicarea spirituală a poporului român. Astfel, în anul 1923, anul reorganizării Despărțământului, existau 19 biblioteci populare în satele Maiorești, Morăreni și Dumbrava, iar în 1924 la Petriș, Adrian, Sîntu, Nadășa etc.

În articolul ***Din activitatea ASTREI culturale - Despărțământul Reghin***, Alexandru Dima menționează „*Găsim 48 de biblioteci populare adunând laolaltă 30.256 cărți, număr pe care nu-l egalează nici un Despărțământ de plasă sau chiar central județean.*”⁷ Același autor menționează în articolul ***Înfăptuirile actuale ale Asociațiunii (Transilvania, nr. 2 din 1936)***: „*Din 50 de comune, 48 au biblioteci, fond 30.256 cu 10.842 cititori.*”

⁶ Dr. Eugen Nicoară, ***Istoricul și activitatea ASTREI Reghin, 1874-1940***. Reghin, Editura ASTREI Reghin, 1940, p. 25.

⁷ ***Transilvania***, nr. 6, nov. - dec. 1934, p. 401.

Este laudabilă inițiativa conducerii Despărțământului de a organiza biblioteci model înzestrate cu mobilier nou și săli de citire. Putem da exemplul cercul cultural Maiorești, Porcești (Vălenii de Mureș) Filea, cât și biblioteca cercului cultural „Octavian Goga” din Jabeșița, cu 575 volume și 104 cititori.

Raportul general al Despărțământului pe anul 1929/1930 menționează că „nu a lăsat nici o comună fără cerc cultural și bibliotecă populară.” Indiferent de mărimea lor, bibliotecile au pus la dispoziția cititorilor numeroase lucrări cu tematică variată, care și-au adus aportul deosebit la ridicarea culturală și materială a satelor, la cultivarea conștiinței naționale, apărând ca o necesitate, ca un element nou în concordanță cu dezvoltarea obiectivă a societății.

În acest context, s-au distribuit sătenilor 2.500 broșuri, s-au înființat noi biblioteci, pentru înzestrarea cărora s-au tipărit lucrări proprii de către intelectuali și animatorii culturali locali, dintre care menționăm pe dr. Eugen Nicoară, Vasile Netea, Alexandru Ceușianu, Iustin Handrea, Nicolae Albu, Alexandru Șara etc., cărți cu conținut divers - pe teme de educație sanitară, economică, folclor, literatură, istorie etc.

La Reghin, Biblioteca Despărțământului se reorganizează în 1933, având țelul „de a răspândi cultura și civilizația românească.”

Astfel, ziarul **Credința** din iunie 1933 menționează următoarele: „La 15 iunie 1933, se deschide biblioteca românească ASTRA din Reghin, pentru trebuința orașenilor și a intelectualilor din jur. Bibliotecă de împrumut publică. Își dau concursul ASTRA, Casa școalelor București, Gimnaziul din Reghin și Librăria românească din Reghin...”

În anul 1934, președintele Societății Meseriașilor Români din Reghin, dr. Alexandru Ceușianu, propune înființarea unei biblioteci publice centrale a tuturor românilor, la formarea căreia să participe și societatea meseriașilor.

În procesul verbal al ședinței generale a Societății Meseriașilor Români din 31 martie 1935, se consemnează înființarea în oraș a unei biblioteci la care Societatea a dat întreaga sa bibliotecă, în număr de 1.000 volume. La realizarea acestui nobil țel, un rol de seamă a avut și ASTRA reghineană,

totdeauna receptivă la acțiunile și inițiativele menite să contribuie la răspândirea culturii și educației.

Pentru ASTRA, a constituit unul din mijloacele pentru trezirea interesului față de carte și răspândirea a tot felul de documente și de cunoștințe, înscriindu-se, totodată, în orientarea intelectualității românești spre propagarea culturii și științei în rândurile populației.

Edificator în acest sens este **Raportul general de activitate a Despărțământului Reghin pe anul 1939/1940**, în care se menționează aplicarea legii Serviciului Social obligatoriu pentru toată vremea. Viața socială a satelor și a orașelor luase un avânt neobișnuit, prin activitatea bogată a ASTREI, având cea mai sfântă dintre datorii - înălțarea patriei prin ridicarea satelor.

Despărțământul Reghin al ASTREI s-a situat prin numeroasele activități cultural-educative, economice și gospodărești printre cele mai active. Raportul menționează activitatea numeroaselor biblioteci, care, prin Cercurile Culturale de la sate, ies în evidență prin bogata lor activitate de răspândire a cărții în rândul locuitorilor satelor. Menționăm, Cercul Cultural Maiorești, unde biblioteca avea 250 volume; Cercul Cultural Ierņuțeni, biblioteca avea 533 volume și 180 cititori; Cercul Cultural Sântu și biblioteca cu 212 volume; Cercul Cultural Deda, unde biblioteca avea un numeros fond de carte cu tematică diversă; Cercul Cultural Săcalul de Pădure, condus de preotul Romulus Todea, unde s-a construit Casa Culturală, având o bibliotecă cu un număr de 167 volume; Cercul Cultural Fărăgău, condus de preotul Octavian Gherman, cu o bibliotecă cu conținut divers, având un număr de 210 volume.

Toate aceste proiecte și realizări, întreaga activitate social-culturală și economică au fost întrerupte din cauza evenimentelor războinice produse în Europa - al doilea război mondial, Dictatul de la Viena și instalarea regimului comunist în numeroase țări ale Europei, printre care și țara noastră, care au adus mari prejudicii dezvoltării vieții politice, economice și culturale sub toate aspectele ei.

În acest cadru, dictatura comunistă prin o serie de hotărâri și măsuri „educative” - amintim Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 399 din 14

aprilie 1950 - a desființat numeroase instituții ale statului sau particulare, printre care și ASTRA, urmând ca bunurile să fie preluate de către comitetele provizorii locale.

Anexa 1

Ioan Pop Maior

În anul 1785, când Petru Maior se mută la Reghin, aduce cu sine pe unica sa soră, Ana, care avea grijă de lucrurile și locuința protopopului. După vreo zece ani, Ana avea să se căsătorească cu Simion Pop, moment în care, protopopul cinstește tânăra familie cu o bucată bună de teren, în hotarul Ibăneștiului, în locul numit *Maioreni*. La 2 iulie 1796, se naște fructul dragostei lui Simion și Ana, botezat Ioan Pop Maior, care va deveni un demn urmaș al părinților și unchiului său, Petru Maior. La maturitate, Ioan va ajunge administrator al averii baronului Bornemissza Pál. Fiind prieten bun cu eruditul jurist Vasile Ladislau Pop, colaborează atât în domeniul cultural, cât și în cel al apărării intereselor legale ale familiei Bornemissza. Dovedind abilități deosebite în administrarea moșiilor, Ioan Pop Maior este răsplătit pe măsură, ajungând să împrumute bani mai multor oameni de afaceri din ținutul Reghinului. În anul 1861, probabil la propunerea prietenului său Vasile Ladislau Pop, care, la rândul său, în acel an va ocupa funcția de vicepreședinte al guvernului Transilvaniei, Ioan Pop Maior este antrenat în reorganizarea comitatului Turda, oferindu-i-se funcția de vicecomite, pe care, la scurt timp o refuză, preferând să se implice mai mult în planul culturii. Astfel, în anul 1863, colectează un fond pentru o școală medie românească în Reghin, mijlocind, în același timp, ajutoare pentru școlile din Ibănești, Breaza, Apalina, Logig, Lunca Tecii, Oghița, Ilieni și Chiherul de Jos. Se implică, de asemenea, în acțiunea de înființare a ASTREI, iar în anul 1874 va fi primul președinte al Despărțământului Reghin. Având un simț managerial foarte dezvoltat, are succes în toate acțiunile sale. Astfel, la pământul de la Ibănești, moștenit de la părinții săi, se adaugă noi parcele, ajungând la suprafața de 70 iugăre, care, în anul 1877

avea o valoare de 15.000 florini, fiind cultivat integral, după cele mai moderne metode ale timpului. De asemenea, mai cumpără o proprietate în centrul Reghinului, unde construiește un edificiu cu două nivele, în valoare de 20.000 florini. La Reghin mai avea o vie, o grădină, un teren cositor și o bucată de pădure, care valorau 1.300 florini. La Logig, avea mai multe terenuri, pentru care, la bătrânețe a fost nevoit să-și angajeze un administrator. Din agoniseala sa, Ioan Pop Maior a instituit următoarele fonduri:

- fundație pentru burse, sub auspiciile ASTREI, cu un fond de 2000 fl.;
- fundație pentru școala din Reghin, cu un fond de 50 fl.;
- fundație cu un fond de 500 fl. pentru învățători;
- fundație cu un fond de 500 fl. pentru biserica ridicată de unchiul său, Petru Maior, fond protopopesc;
- ajutor pentru societatea „Petru Maior” din Budapesta;
- ajutor pentru societatea „România Jună” din Viena;
- pământ pentru școlile românești din Reghin și Logig;
- ajutor pentru fondul de teatru etc.

Restul averii sale urma să rămână prietenului său, baronul Vasile Ladislau Pop, care era căsătorit cu o nepoată a sa. În testamentul scris în anul 1873 se mai stabilește ca, în cazul în care familia sa nu ar mai avea urmași pe linie masculină, pe moșia Maioreni din Ibănești, ASTRA, să ridice o școală de agronomie.

Anexa 2

Din raportul general al Despărțământului ASTRA din Reghin

Arhivele Statului Sibiu, pach. 63 nr. 200

„Primind biblioteca fericitului Ioan Pop Maior conform conclusului adunării generale constitutive, dela Dl. Nicolae Petru, aceia până când omu dispune de un local mai potrivit, sa asieziat într-o odaie aparținătoare edificiului școlei din Reghin, - local acomodat de altcum, numai cât pre departe pentru publicul doritoriu de a ceti. Sperăm

înse a - ne pune în rind și cu alte afaceri de a - le nostre, și atunci comitetul nu va întârzia a - se îngriji pentru comoditatea lectorilor.

Meritul aranjării și sortării cărților este a Dlui inventatoriu Georgiu Maior din Reghin, care a luat asupra Dsale o sarcină atât de obositoare.

Deși biblioteca constă mai mult din jurnale și din tare puține cărți de valoare totuși comitetul sa apucat a compune și un regulament pentru întrebuințarea ei, care nefiind chiar gata cere autorizarea onoratei adunări generale, ca se - lu pată aplica provizoriu până la adunarea generală din anul venitoriu când se va statori și vota definitiv.

De - odată cu biblioteca, ca aparțienătoriu aceleia sa primit în bani gata 75 fl, 13 cr. cari se află alocați în casa de păstrare din Reghin.

Comitetul se roagă a fi autorizat ca din acești bani apărând ceva carte de valoare, se - o potă procura pentru bibliotecă.

Pe baza acestora rogându - ne de nou pentru sprijin - ne rogăm ca raportul acesta sa - se ia spre știință.

Din ședința comitetului Despărțământului XVII, ținută la Reghin în 5 iuniu 1886.”

Patriciu Barbu
Director

Dr. Absolon Todea
Secretariu

Bibliografie

❖ *Actele privitoare la urzirea Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român*, Sibiu, 1862.

❖ *ASTRA 1861 - 1991. Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român. 130 de ani de la înființare*, Sibiu, 1992.

❖ *ASTRA. Regulament pentru regionalele despărțământelor și cercurile culturale ale Asociației pentru literatura română și cultura poporului român*, Sibiu, 1936.

❖ *ASTRA reghineană. 125 de ani de la înființare*. Volum îngrijit de Marin Șara, Reghin, 1999.

- ❖ *Biblioteci reghinene - File de istorie. Studii și articole.* Ediție îngrijită și prefațată de Marin Șara, Reghin, 2005.
- ❖ Liviu Boar, *Activitatea Despărțământului Reghin al ASTREI oglindită în documentele aflate în arhivele sibiene*, în *Marisia*, XXV, 1996, p. 283-294.
- ❖ Liviu Boar, *ASTRA reghineană în documentele vremii*, în *Reghinul Cultural. Studii și articole*, vol. V, Reghin, 2001, p. 213 - 235.
- ❖ *Congresul cultural al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român. ASTRA*, Sibiu, 1930.
- ❖ V. Curticăpeanu, *Mișcarea culturală românească pentru Unirea din 1918*, București, Editura Științifică, 1968.
- ❖ *Despărțământul Reghin al ASTREI. Documente 1874-1940*, Reghin, 2001.
- ❖ E. Glodariu, *Biblioteci populare ale ASTREI*, în *Acta Musei Napocensis*, Cluj, 1969, 1970.
- ❖ Eugen Hulea, *ASTRA - istorie, organizare, activitate, statute și regulamente*, Sibiu, Editura ASTREI, 1944.
- ❖ Pamfil Matei, *ASTRA - Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român (1861-1950)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986.
- ❖ Cornel Moraru, *Spiritul tutelar al ASTREI*, în *ASTRA reghineană*, Reghin, 1999, p. 7 - 12.
- ❖ Vasile Netea, *Îndreptar pentru cercurile culturale*, Reghin, Editura Despărțământului Reghin, 1934.
- ❖ Vasile Netea, *Sub stindardul ASTREI. Două decenii de activitate culturală în Despărțământul Reghinului 1919-1939*. Cu o prefață de dr. Iuliu Hațieganu, Cluj, 1939.
- ❖ Eugen Nicoară, *Istoricul și activitatea ASTREI Reghin, 1874-1940*, Reghin, Editura ASTREI, 1940.
- ❖ Grigore Ploșteanu, Liviu Boar, *Biblioteca lui Ion Pop Maior*, în *Pagini din istoria bibliotecilor reghinene*, Reghin, 1995, p. 29 - 47.

❖ Marin Șara, *Despărțământul Reghin al ASTREI*, în *Marisia. Studii și materiale*, nr. VI, 1976, p. 307 - 353.

❖ Melinte Șerban, *ASTRA Reghin, documente noi*, în *Reghinul Cultural. Studii și articole*, vol. V, Reghin, 2001, p. 262 - 282.

S-au cercetat fonduri arhivistice și publicațiile vremii - ziare și reviste.

❖ *Despărțământul Reghin al ASTREI*, aflat în Arhivele Naționale, Direcția Județeană Mureș.

❖ *Fondul ASTRA*, aflat la Arhivele Naționale, Direcția Județeană Sibiu.